

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בראשית

"ורוח אלקים מרחפת על פני המים" (א, ב)

רבינו האור החיים הקדוש מביא את דברי המדרש ש'רוח אלקים' הרמו לרוחו של מלך המשיח, ומוסיף רבינו הקדוש ומפרש את המשך הפסוק שזה יהיה 'על פני המים', פירוש בגלל המים, שרק אם יעסקו בתורה הקדושה, שמשולה למים, יבוא משיחנו.

ובפרשת תצוה מביא האוה"ח הק' את דברי הזוהר הקדוש, שהגאולה העתידה תהיה בזכות משה רבינו, ולכן האמצעי הגדול להביא את הגאולה, זה רק על ידי לימוד התורה ביגיעה לשם

שמים, אבל כל זמן שאין ישראל עוסקים בתורה, או שאינם לומדים לשמה, הגאולה מתעכבת.

ומסיים בדברים נוראים ומבהילים בטעם אריכות הגלות, וזה לשונו: 'ולזה נתארך הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות, אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה.'

גם בפרשת ויחי על הפסוק 'כיבס ביין לבושו ובדם ענבים סותה' מוסיף ואומר, כי הגאולה העתידה תהיה בזכות לימוד התורה, ואם לא יעסקו בתורה תהיה הגאולה על ידי ייסורים, ויהיה הבדל גדול במהות וצורת ההתגלות, שאם יבוא משיח, בזכות התורה יבוא

במדרגה עליונה במראה נסיי ופלאי שיתפלאו עליו כל העולם, וזה הרמו ב'לבושו' שהוא מלבוש של כבוד, ואם יבוא בזכות הייסורים יבוא במדרגה שפלה כעני.

המאור הקטון לממשלת הלילה" (א, טז)

רבי שמעון בן פזי רמי כתיב 'ויעש אלוקים את שני המאורות הגדולים וכתוב את המאור הגדול ואת המאור הקטן, אמרה ירח לפני הקב"ה, רבש"ע, אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד? אמר לה לכי ומעטי את עצמך' (חולין ס, ב).

בס' ברית שלום כתב לתרץ עפ"י הגמרא, דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן 'לא גדול גדול ממש ולא קטן קטן ממש אלא גדול וסמוך על שלחן אביו זהו קטן' (בבא

מציעא יב, ב) והרי ידוע שהלבנה אין לה אור מעצמה כלל רק מקבלת אורה מהשמש, א"כ לפי שהלבנה סמוכה על שולחן החמה לקבל אורה ממנה לכך קראה הכתוב המאור הקטון. (ילקוט האורים)

"גדול עוונני מנשוא" (ד, יג)

בתפלות הימים הנוראים אָמְרָנו וְזַעֲקָנו 'וּתְשׁוּבָה וּתְפִלָּה וְצַדִּיקָה... מְעַבִּירִין אֶת רַע הַגְּזֵרָה'.

כְּתַב הַרְמַב"ם, "וּמָה הִיא הַתְּשׁוּבָה? הוּא שְׂיַעֲזֹב הַחוּטָא חֻטָּאוֹ, וְיִסְרִרוּ מִמֶּחֶשְׁבָּתוֹ, וְיִגְמְרוּ בְּלִבּוֹ שְׂלֵא יַעֲשֶׂהוּ עוֹד... וְיַעֲדִיד עָלָיו יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת שְׂלֵא יָשׁוּב לְזֶה הַחֻטָּא לְעוֹלָם..." (הלכות תשובה פ"ב ה"ב)

הַתְּשׁוּבָה - חֲרָטָה עַל הָעֵבֶר וְקִבְלָה עַל הָעֵתִיד!
וְלִכְאוּרָה, חֲרָטָה עַל הָעֵבֶר הוּא - שְׂרוּאָה שֶׁפְּלוֹתוֹ בְּמַעֲשֵׂים שֶׁעָשָׂה שֶׁהֵם כְּנֶגֶד רְצוֹן הַבוֹרָא יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ, אֲבָל כִּי־צַד יָכוֹל לְקַבֵּל עַל הָעֵתִיד, הֲרִי הָאָדָם פְּלוֹ כְּשִׁלּוֹן וְאֵלְמֵלֵא הַקֶּב"ה עוֹזְרוֹ אֵין יָכוֹל לוֹ, כִּי־צַד יָכוֹל לְהִיֹּת בְּטוֹחַ שְׁמָה שֶׁיִּקְבֵּל עַל עֲצָמוֹ יַחֲזִיק מֵעַמָּד?

אוֹמֵר הַרְה"צ ר' אֲשֶׁר פְּרִינְד זצ"ל, אֲדַרְבֵּה וְאֲדַרְבֵּה, בְּזֶה שְׁמִכִּיר שֶׁפְּלוֹתוֹ בְּאֵמֶת וְיוֹדֵעַ שְׂאִינוֹ יָכוֹל לְהַחֲזִיק מֵעַמָּד, וְכַחוֹ הוּא כְּקִלְפַת הַשּׁוֹם, וְיִצְרוּ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם, מְזֶה מִמֶּשׁ מִבֵּין, שְׂאֵם אָכֵן הַצְּלִיחַ לֹא לְהַכְשֵׁל לְהַבָּא, אֵין זֶה מִהַכּוֹחֹת שְׁלוֹ, אֲלָא הַכֹּל הוּא מִמְצִיאֹת הַנְּיָה ב"ה, הַשּׁוֹמֵר עַל הָאָדָם מִכֹּל מִשְׁמֵר לְבַל יִכְשַׁל בְּעֵתִיד. וְכֹאֲשֶׁר יִתְבוֹנֵן בְּדַבָּר, יִרְאֶה וְיַחֲוֹשׁ גְּדִלוֹת הַבוֹרָא יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ הַמְּכֻוֹן בְּדַרְךָ לֹא דַרְךָ, עַל מִנַּת שְׂלֵא יִכְשַׁל בְּעֵתִיד.

תתקשה והולך לא יוכל לצאת. כמו כן יש צרעה שעושה את הקן שלה בתוך החול, ובכדי שיהיה מזון לוולדות, היא לוקחת זבובית ומשתקת אותם - משום שאם תמיתם, הם ירקבו לגמרי - ושמה אותם בקן, כדי שכשהולדות יצאו לאוויר העולם יהיה להם מה לאכול. אחר כך היא מכסה את הקן בשכבה

"ויעש אלוקים את חית הארץ למינה" (א, כה)

"ויעש - תקנם בצביונם בתיקונן ובקומתן" (רש"י) אפי' החוקרים מודים שהאינסטינקטים של בעלי החיים הם יד ה', למשל, הזבוב מטיל את ביציו בתוך שעועית בזמן שהיא רכה, ואחר כך הוא קורח בה חור, כי אחרת השעועית

תתקשה והולך לא יוכל לצאת. כמו כן יש צרעה שעושה את הקן שלה בתוך החול, ובכדי שיהיה מזון לוולדות, היא לוקחת זבובית ומשתקת אותם - משום שאם תמיתם, הם ירקבו לגמרי - ושמה אותם בקן, כדי שכשהולדות יצאו לאוויר העולם יהיה להם מה לאכול. אחר כך היא מכסה את הקן בשכבה

"ויעש אלוקים את שני המאורות הגדולים את המאור הגדול לממשלת היום ואת

לעי"נ הרה"צ
ר' פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בראשית

שמו, התורה מצילה אותו מגיהנום. (כיוצא בכך מובא בשם ה"בית יוסף", וכן ב"שמירת הלשון" של החפץ חיים) הגאון רבי ישראל זיכרמן, רבה של אחוזת ברכפלד, סיפר, כי בהיותו ילד שלחוהו הוריו ללמוד ב'בתי אבות' - בית היתומים שהקים הרב מפוניבז' שבשנים המאחרות יותר פתח את שעריו לפני ילדים שלא התגוררו בבני ברק והיו זקוקים לפנימייה בתקופת לימודיהם.

יחסו המיוחד של הרב כהנמן לילדי המוסד נודע לשם ולתהילה, הוא היה נוהג לבקר אותם ולהרעיף על

היתומים את כל טוב וחום לבו.

לפני כל נסיעה לחו"ל נפרד מהם באחרונה ומיד בחזרתו ארצה היה ממהר להגיע אליהם בראשונה, כשהוא מתבטא כי הם הקמיע שלו...

פעם, בשעה שישב ושוחח עם הילדים, שאל אותם: "האם אתם אומרים בסוף שמונה עשרה את הפסוק שלכם?" מקהלת הילדים השיבה "כן" בקול רם. 'למה?' - הקשה הרב. הפעם שתקו הקטנים, ורק הבוגרים שביניהם ידעו להשיב על כך בצטטם את דברי השל"ה הקדוש אודות יום המיתה.

אולם הרב המשיך: "אינני מבין. ילד ששמו יענקל'ה שומע

את שמו עשרות פעמים בכל יום, ובכל זאת ביום המיתה הוא עתיד לשכוח זאת, איך יתכן, אם כך, שהוא יזכור את השם על פי פסוק שנאמר רק שלש פעמים ביום, הרומז לשמו רק בתחילת תיבותיו ובסופם?"

דממה השתררה סביב. הכל הוגיעו את מוחם בחיפוש אחר תשובה הולמת, שתניח את הדעת, אך לשווא.

דקה של חול, להגן עליו מפני שאר השרצים. ואחרי שהוולדות גדלים הם פורצים את שכבת החול ויוצאים לאוויר העולם. מהיכן יודעים הזבוב והצרעה את כל זה? גם ליונים יש חוש לקן שלהם. בברלין עשו ניסיון, ששלחו יונים במטוס למרחק כאלף ק"מ, לבריסל, ושם שחררו אותם, וכעבור זמן קצר הם חזרו לברלין. פעם נוספת הטיסו את היונים ללונדון - ושוב הם חזרו לקן שלהם. אין שום ספק שבתוך הטבע ניתן לראות את יד הבורא.

(שיעורי חומש)

"ויקרא האדם שמות" (ב, כ)

בשם השל"ה הקדוש מובא, שכל אדם צריך לומר בסוף התפלה פסוק שבו מופיע שמו. במידה ויש לו פסוק שבו מופיע השם במפורש מה טוב, ואם לאו - יאמר פסוק המתחיל באות שמתחילה את שמו ומסיים במסוימת את שמו. לדוגמא אדם ששמו הלל צריך לומר את הפסוק: "הקשיבה לקול שועי מלכי ואלוקי כי אליך אתפלל", המתחיל באות ה' ומסתיים באות ל'.

הסיבה לאמירה זו היא כיון שביום המיתה, בעת שיעמוד האדם לדין על כל מעשיו, תכנס ללבו אימה

נוראה, ומרב פחד הוא עתיד לשכוח את שמו, ואותו פסוק יזכיר לו זאת.

רמז לעניין זה מובא בנביא (מיכה ו, ט): "קול ה' לעיר יקרא ותושייה יראה שמך שמעו מטה ומי יעדה", ופרשו המפרשים: "ותושייה יראה שמך" - מכאן שכל מי שאומר בכל יום מקרא המתחיל ומסיים באותיות

דגמה לדברים האמורים מהודוי של אדם הראשון, לאחר שנכשל באכילה מעץ הדעת שאל הקב"ה את אדה"ר: "המן העץ אשר צויתיך לבלתי אכל ממנו אכלת?" אדה"ר ענה להקב"ה אכלתי ואכל עוד! - אין לי כל בשחון שאכן לא אכל עוד על אף שאני מכיר בכשלוני כזה, שלא שמעתי בקול ה' ואכלתי מעץ הדעת, אך מי יודע אם נוכל להחזיק מעמד כאשר נתנסה שוב לבלתי אכל, ואם בפעל נחזיק מעמד ולא נאכל, אין זה כחי ועוצם ידי אלא מחסדי השי"ת, הטוב והמטיב לרעים ולטובים, אשר ברחמיו הגדולים יסובב את הסבות לבל נכשל.

(כך גם לכאורה מדיק מלשון התורה בהצטרפות אדם וחוה באמרם בלשון הזה "ואכל" ולא בלשון עבר "אכלתי").

כאשר האדם נשמר מכשלונותיו, רואה בברור שאין זה הפח שלו, אלא שכל בלו חסד השי"ת, (ומדיק מלשון הרמב"ם בפ"ב בהלכות תשובה שמסביר שבעל תשובה אמתית הוא זה "שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה העוון עוד" כי האדם אינו מסגל להעיד על עצמו שלא יכשל שוב, כי האדם נמצא בפחד נורא מהכשלוני ואיך יעיד שלא יכשל שוב, אלא הקב"ה הרוצה בתשובת עמו ישראל כשרואה איך האדם מתאמץ בתפלה, הקב"ה יעיר חסדו וחסותו עליו ויעיד שלא ישוב לזה העון שוב...).

ר' אשר המשיל את החוזר בתשובה לאחד מהשומרים על הכספת של המלך.

לעי"נ האשה החשובה
מרת מרים יוכבד ב"ר צבי
ליבוביץ ע"ה - כ"א מר חשון תשפ"א

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בראשית

"ויאמר ה' אל קין למה חרה לך ולמה נפלו פניך, הלוא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ" (ד, ו-ז)

לכאורה אינה מובנת השאלה ששאל הקב"ה את קין - "למה חרה לך"? הרי מפורש נאמר בפסוק שלפניו על מה חרה לו, "וישע ה' אל הבל ואל מנחתו, ואל קין ואל מנחתו לא שעה, ויחר לקין מאד ויפלו פניו"?

אלא הסביר הגה"ק רבי יהושע מקוטנא זי"ע - לא שאל אותו על חטאיו שגרמו שלא שעה אל קרבנו, אלא על שהיה שרוי בעצבות, כי העצבות היתירה על העבירה גרועה מן העבירה עצמה, שכן היא גוררת אחריה עבירות נוספות.

זה שאמר הכתוב: "אם תיטיב" - לשון שמחה (כטוב לב המלך) - "שאת" - תתעלה ותתרומם מנפילתך, "ואם לא תיטיב" - תהיה בעצבות, "לפתח חטאת רובץ" - רובצים עליך חטאים אחרים, שכן ידענו כי העצבות מזמנת אל האדם את כל העבירות!...

ואילו הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע אמר: "אם תיטיב" - אם תחשוב שאתה הולך בדרך טובה, שהשגת את הטוב, "שאת" - תיכשל בגאווה (מלשון התנשאות). "ואם לא תיטיב" - אם תחשוב שאתה חוטא, "לפתח חטאת רובץ" - תשקע בעצבות ושוב הגיהנום פתוחה תחתך. ולכן העצה: כמו שממשיכה התורה (ד. יב) "נע ונד תהיה" - תתנווד בין שתי הקצוות ותאחז בדרך האמצע... (פנינים)

"לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר"
(ו, ג)

כעבר דקות אחדות נשמע קולו של הרב: "דעו לכם, כי ביום שבו אדם עוצם את עיניו הוא שוכח את כל מה שקורה בעולם הזה ולא נשאר בידו מאומה. הדבר היחיד שמשתמר לאחר מיתתו של אדם זו התורה. היא נצחית והיא מלווה את האדם למעלה. לפיכך פסוק מן התורה שבו מוזכר השם הוא נצחי, הוא יתלווה אל האדם ואותו בלבד הוא יזכור בעולם הבא".

"לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו" (ג, ג)

יש להבין מדוע הקדימה האשה באומרה לנחש "מכל עץ הגן נאכל" הרי המטרה הייתה לאסור את עץ הדעת? וביותר יש להבין, מדוע

הקדימה איסור אכילה לאיסור נגיעה, הלא בוודאי שמי שרוצה לאכול מהעץ מוכרח קודם לגעת בו. אלא ביאר ב'כתנות אור' בשם גדול אחד, לפי המבואר בשו"ע (או"ח סוף סי' תריב ובמשנה ברורה) שמותר לגעת במאכלים ביום הכיפורים בעת שצריך להאכיל קטנים וכדומה, ואילו בפסח אסור לגעת כלל בחמץ. יסוד ההבדל הוא, משום שביום הכיפורים נאסר כל מאכל ומשקה ולא חיישינן שנגיעה במאכל תגרום לו

לאכול ממנו, מה שאין כן בפסח שרק חמץ נאסר וישנם מאכלים ומשקים מותרים - חיישינן שנגיעה בחמץ תגרום לו למכשול רח"ל.

זהו שהקדימה האישה לנחש: "מכל עץ הגן נאכל", וכיון שמותר לנו לאכול משאר העצים בגן, הרי שבעץ הדעת שנאסרה עלינו האכילה ממנו, תהיה אסורה לנו אפילו הנגיעה בו, שמא נבוא לאכול ממנו, וכפי שמציין רש"י, "הוסיפה על הציווי, לפיכך באה לידי גרעון.

הפספת מנחת בחדר מוגן ומוגף. החדר נמצא בארמון המלוכה המבצר בבצורים מדהימים, ולמרות זאת נמצאת בארמון תחת שמירה מעלה בכל שעות היממה, כי בלי שמירה אין כל ספק שקבוצת הפורעים יצליחו להתגבר על הקשיים הנערמים בארמון המבצר בחדר המוגן ויגיעו חיש מהר אל הפספת לפצח אותה ולהוציא ממנה כל שללה, לכן ברור כשמש בצהריים שהארמון המבצר מחויב גם פתת שומרים שישמרו על הארמון בכלל, ועל החדר והפספת בפרט, כי הפורעים מענינים מאד לבצע זממם. בפספת של המלך נמצאים אבנים טובות ומרגליות אשר אין ערך לחשיבותם. בעצם השומרים העומדים על המשמר אינם מסגלים בעצמם להדף את קבוצת הפורעים, עקר תפקידם הוא לעמד על המשמר להיות ערניים לעת הצורך ולהזעיק את האנשים שהתמחו במיוחד להלחם נגד הפורעים ואלו רק להם הנשק המתאים במאבקם נגד הפורעים. הרי שתפקיד השומר אינו אלא להיות ה"מצפף" שקורא לעזרה את הממחים האלו.

לעי"נ האשה החשובה מרת
צפורה פייגא ע"ה ב"ר משה אליעזר
שיחי' יודלביץ - ג' שבט תשפ"א

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בראשית

הלל שתי שנים ומחצה - הללו אומרים: נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, והללו אומרים: נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא. נמנו וגמרו: נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא וכו'".

המהרש"א (סוף מסכת מכות) מבאר מדוע נח לו שלא נברא, כי מאחר ונחלקו חלק המצוות לרמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, אם כן קרוב האדם להפסד יותר מלשכר, כי העבירות שהוא עלול להיכשל בהן רבות יותר מן המצוות שיוכל לקיים ולהשיג שכר על קיומן. לכן נמנו וגמרו: "טוב לו שלא נברא יותר משנברא", ע"כ דברי המהרש"א.

אולם עדיין יש מקום לומר שנוח לאדם שנברא, שהרי מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, ואם כן יש כפל מצוות, בעוד מחשבה רעה אינה מצטרפת למעשה העבירה, ובסופו של חשבון בצירוף המחשבה הטובה יש יותר מצוות מעבירות! אולם כל זה - רק אם המחשבה הקודמת למצווה היא זכה והאדם חושב לשמה, אולם אם המחשבה הקודמת למצווה שלא לשמה היא, אף שעל המצווה יקבל שכר

כמובן - לא תוכל המחשבה להצטרף למצווה, ולכן יקבל שכר רק על העשייה ולא על המחשבה. לפי זה, יובן נפלא פירושו של הפסוק: "וירא ה' כי רבה רעת האדם", כלומר שהעבירות שיוכל האדם לעבור רבות הן על המצוות שיוכל לקיים, והרעה רבה על הטובה. וגם כי "כל יצר מחשבות לבו", כלומר: אף המחשבות לקיים מצוות, "רק רע", אף הם לכוונות זרות ולא יוכלו להצטרף למעשי המצווה, ולכן "ויאמר אלוקים אמחה את האדם", כי טוב לו שלא נברא משנברא! (כמוצא שלל רב)

האור החיים הקדוש מביא את דברי הגמרא (ערכין טז, א) תניא דבי רבי ישמעאל כל שעברו עליו ארבעים יום בלא יסורין קיבל עולמו, שאם רואה אדם שעברו עליו ארבעים יום בעולם בלי ייסורים, אז צריך לחשוש, שזה על חשבון הזכויות שלו בעולם הבא, וקיבל שכרו בעולם הזה. מבאר האוה"ח הק' שזה חלק מהנהגת הבריאה בעולם הזה, שה' יתברך לא מתנהג במידת הרחמים גמורים, אפילו עם צדיקים גמורים. כי גם להם יש דקדוקים קלים של עבירות שצריכים להזדכך עליהם בעולם הזה.

בזה מפרש את הפסוק 'לא ידון רוחי' - שהקדוש ברוך הוא לא ידון את העולם במידת הרחמים למרות שרצונו להיטיב ולרחם [כי 'רוחי'

לשון רצון] 'בשגם הוא בשר' - גם את הצדיקים הגדולים שיש להם לב בשר. וזה לשונו: 'ותמצא שגם הצדיקים אפילו כיעקב אבינו לא השיג הרצון להתיישב בשלוח בעולם הזה וקפץ עליו רוגזו של יוסף, וכן כל צדיק וצדיק כשרואה עצמו עברו עליו שלשים יום בשלוח, מפחד על עצמו שאינו מרוצה לעולם העליון, והטעם הוא כי כן גזר ה' שלא יתנהג במידת רחמים גמורה בעולם הזה, ואפילו עם

הנמשל: האבנים הטובות והמרגליות הם המעשים הטובים המצריכים שמירה מעלה מקבוצת הפורעים שהם היצה"ר ופמליתו. ואף שהעולם בנוי בצורה מסודרת ומתאמת לקיום התורה והמצוות כי הם חיינו כן שהתורה והמצוות נשמרים היטב בכספת של עולם הטבע ובכל המרכיבים הנוספים חדר ארמון וכו', אמןם לפתח חטאת רובץ, ואם לא יעמדו על המשמר, כל המרכיבים המועילים שבועולם הטבע לא יועילו מאומה לעמת קבוצת הפורעים. לזה העמידו את השומר אשר תפקידו לעמד על המשמר להיות ערני בחשש של כל תנועה קלה שהוא כנגד תוה"ק. אף בל נרמה את עצמנו שאנו מסגלים לעמוד נגד היצר, כלל וכלל לא, הרי יצר לב האדם רע מנעריו, כל תפקידו של האדם הוא לצפצף להשי"ת, והקב"ה מביא מיד את כל הנשמות הקשורות לזה האדם השומר, ואת כל הנשמות הקשורות לאותם מצוות ומעשים טובים, ומונעים מהיצה"ר לבצע זממו.

(החברותא - הרה"צ ר' אשר פרינד)

הצדיקים... על כל פנים תרדפם מדת הדין לשלם 'דקדוקי העבירות' ובוזה יתרבה המורא בלב הנבראים כשיעשה דין בצדיקים ויראוהו [לשון פחד, שזה יביא פחד לרשעים] וגם הצדיקים להנחילם ש"י עולמות'.

"וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבת לבו רק רע כל היום וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ" (ו, ה-ו)

ביאור נפלא בפסוק זה, אמר הגאון רבי אלעזר מרעכניץ, בעל "אור חדש" (בספרו עמ"ס קידושין מ.): ידועה המחלוקת (עירובין יג) שנחלקו בית שמאי ובית